

FRANZ LISZT – UZ 200. GODIŠNJICU ROĐENJA POČASNOG ČLANA HGZ-a

»Doista čudi da znatan, rekao bih gotovo pretežan dio muzičara ne uspijeva prihvatiti muziku Franza Liszta, unatoč njezinoj novosti i veličini. Vjerojatno je jedan od uzroka Lisztova pre-naglašena mnogostranost i prijemljivost podjednako za banalno i senzacionalno.

U mladosti je oponašao loše običaje tadanjih umjetnika kicoša – prepisivao je i popravljao, majstorska je djela, kojih se nije trebaolačati, pretvarao u briljirajuće komade. Već je tada bio pod utjecajem običnije Berliozove melodike, Chopinovog sentimentalizma i, osobito, talijanskih šablona. Njihovi tragovi svako malo izbijaju iz njegovih djela dajući im premaz trivijalnog.

Svaki skladatelj, pa i onaj najveći, polazi od već postojećeg, istorodnog ili srodnog. Pri tome inovator postupno osvaja tako nove pozicije da se još jedva moguće prisjetiti polazišta. Onaj drugi – veliki kompilator – stvoreno prije njegova vremena, pretače u do tada nepoznato, nezamislivo jedinstvo. Liszt, međutim, nije polazio od istorodnog, nije stapao različite, međusobno slične elemente, nego se prepustio utjecaju najproturječnijih elemenata, takvih koje se činilo nemoguće objediniti. Promotrimo pobliže te utjecaje. Od suvremenika se najviše osjeća Chopinov, osobito u nekim klavirskim djelima. Tragove talijanskog belkanta s početka prošlog stoljeća nalazimo gotovo u svakom djelu.

O tome koliko se Liszt prepuštao utjecaju mađarske takozvane ciganske muzike nije potrebno ni govoriti. Tu su, nadalje, talijanska pučka glazba, španjolski folklor i gregorijanika! Lisztov odnos prema Wagneru, međutim, nije posve jednostavno

objasniti. Nema sumnje da Wagner puno toga duguje Lisztu; s druge strane nam se čini da u nekim kasnijim Lisztovim djelima, poput posljednje simfonijske pjesme, prepoznajemo utjecaj Wagnera.

Kada je riječ o onome što je u Lisztovoj muzici novo, mogli bismo se osloniti na niz smjelih harmonijskih obrata, modulativnih skretanja, suprotstavljanja ekstremnih tonaliteta i slične detalje. Međutim od njih je važnije apsolutno novo mišljenje sadržaja kakvo, primjerice, nalazimo u sonati za klavir ili u 'Faust-simfoniji'.

Jednom sam prilikom napisao kako mislim da je Lisztovo značenje za daljnji razvoj muzike veće od Wagnerova. I danas ostajem pri toj tvrdnji. Time ne želim reći da je Liszt veći skladatelj od Wagnera, ali njegova su djela za nove naraštaje bila poticajna. Pri tome nas veliki broj Wagnerovih epigona ne bi trebao navesti na pogrešne zaključke. Wagner je svoju zadaću ispunio u potpunosti i u svakom detalju do savršenstva te ga je moguće samo ropski oponašati. Od njega ne valja očekivati poticaj za daljnji razvoj. Liszt, međutim, u svojim djelima nagovještava tolike nove mogućnosti koje sam ne iscrpljuje do kraja, čime daje neusporedivo snažnije impulse nego Wagner. Evo nekoliko primjera: Prve, još relativno suhoparne kompozicije Richarda Straussa vanjštinom upućuju na Brahmsa, ali bez njegova idejnog bogatstva, dok do novog zamaha u njegovu stvaralaštvu dolazi tek kad pod Wagnerovim utjecajem, ali osobito onome Franza Liszta, počinje pisati simfonijske pjesme. Nadalje, frapantno se srodstvo može uočiti između nekih Lisztovih skladbi, poput *Anées de pèlerinage* i *Harmonies poétiques et religieuses* i stvaralaštva dvojice istaknutih francuskih skladatelja, Debussyja i Ravela. Uvjeren sam da bez *Jeux d'eau à la Villa d'Este* neke skladbe te dvojice Francuza ne bi bilo moguće ni zamisliti. Da ne govorim o brojnim novijim mađarskim skladbama u kojima se tako nepogrešivo čuje Lisztovo nasljeđe. Ima, međutim, jedan skladatelj koji se od svih nas najmanje uspio oteti Lisztovoj privlačnosti – Ferruccio Busoni, najžustriji promicatelj i posrednik Lisztova nasljeđa i najznačajniji među sljedbenicima Lisztove tradicije.«

KAKO JE LISZT POSTAO NAŠ POČASNI ČLAN – O gostovanju u Zagrebu prije 165 godina

Odlomak iz članka Dubravke Franković:

Uloga ilirske štampe u muzičkom životu Hrvatske od 1835. do 1849. (*Arti musices*, 1976, br. 7)

»Solističke koncerte stranih umjetnika u Zagrebu registrirale su 'Ilirske narodne novine' kratko i dosta neredovito. Izuzetak nije bio ni koncert Franza Liszta. Najavljen je kratko 11. srpnja 1846, a nekoliko dana kasnije štampan je program uz napomenu da će se koncert održati 27. srpnja u kazalištu, a umjetnik će svirati na vlastitom instrumentu.

U 'Danici', međutim, objavljen je izvanredno zanimljiv prikaz Lisztova boravka u Zagrebu. Veoma opširno i s poznavanjem teme o kojoj piše, nepoznati (i do danas neidentificirani) autor opisuje Lisztov dolazak u Zagreb, 'veličanstvenu serenadu' koju je ovdašnje glasbeno društvo (Musikverein, danas HGZ) održalo u njegovu čast,* zatim Lisztov koncert, uzbuđenje i beskrajno divljenje njegovoj umjetnosti. Slijedi kratka Lisztova biografija pisana živo i sa željom da obuhvati najvažnije poticaje i uvjete u kojima se razvijala, sazrela i osamostalila Lisztova osebujna reproduktivna i produktivna ličnost. Prikaz je bogat mislima, napet osjećajem probuđenim u dodiru s velikom Lisztovom umjetnošću. Neuobičajeno je kvalitetan u odnosu na većinu ostalih priloga o muzici što ih je 'Danica' objavljivala.

Nije nezanimljivo usporediti taj prikaz s Kuhačevim prikazom i primjedbama u vezi s Lisztovim gostovanjem u Zagrebu. Kuhač u svojem djelu 'Vatroslav Lisinski i njegovo doba' (1904, str. 70–74) i sam citira neke odlomke iz spomenutog 'Daničina' prikaza, ali samo djelomično i istrgnute iz konteksta. Njegov je zaključak: Ilirci su se 'od toga slavija uzdržali', te su bez ushićenja, ali i bez demonstriranja dozvolili 'da i protivnici njihovi svoje svrše na čast grada Zagreba'. Kuhač je u spomenutom djelu prihvatio i iznio mišljenje da je Liszt došao u Zagreb na poziv mađarona, koji su tim gostovanjem željeli umanjiti golemi uspjeh opere Vatroslava Lisinskoga 'Ljubav i zloba'. Svoju ocjenu tog događaja Kuhač potkrepljuje tvrdnjom da je i Lisinski bio u to vrijeme odsutan (ali je mogao, da je htio, prisustvovati Lisztovu koncertu); dapače je '... i partituru opere 'Ljubav i zloba' bio sobom ponesao, da ne bi možda neprijatelji ilirske stvari pokazali partituru Lisztu i ovom izmamili koju nepovoljnu primjedu.'**Ako se pak prihvate s povjerenjem riječi s kojima je u 'Danici' popraćen Lisztov koncert u Zagrebu, onda nema nikakve sumnje u oduševljenje iliraca za tog velikog umjetnika i njegovu ličnost, koju ni jednom riječju nisu doveli u vezu s nekim mađaronskim kombinacijama.

Uvodne riječi 'Danice': 'Budući da smo privikli, svako izvanredno pojavljenje u znanosti i umjetnosti, koje se ikoliko naše domovine tiče, priobćivati našim čitateljem, nemožemo propustiti, da nezametnemo reč i o ovom glasovitom umjetniku na fortepianu', ne treba tada tumačiti, kao što je to Kuhač učinio (izostavivši, uostalom, kraj te rečenice '... koi nas 27. pr. m. jednim koncertom uzhit'), kao dokaz suzdržanosti, već zaista želje da o tom događaju čitaoci čuju pohvalnu i javno izgovorenu riječ.

'Danica' s ushićenjem objavljuje da je Liszt odao priznanje koncertu '... našega posve narodnoga muzikalnoga društva', te spominje 'prekrasni muzikalni sastavak' Wisnera-Morgensterna, izveden tom prigodom. S oduševljenjem priopćava da je Lisztu Društvo uručilo diplomu 'kojom ga naimenova svojim častnim članom', te Lisztovo obećanje da će na poziv Društva 'kada ga sreća opet dovede u bližnje pokrajine' održati koncert u Zagrebu 'na korist rečenoga zavoda'.

Priznanje koje 'Danica' tom prigodom javno izriče Musikvereinu 'koje se ne samo od samih domorodacah uzdržava, nego koje takodjer broji više izvârstnih izvaršujućih članovah, koji medju pârve naše domorodce spadaju...' veoma je značajno. 'Danica', naime, ranije nije tako komentirala njegov rad. Vjerojatno potaknuta i velikom zaslugom Wisnera-Morgensterna u instrumentiranju opere 'Ljubav i zloba', 'Danica' prenosi svoje simpatije na rad cijelog društva, objavljuje javno svoje priznanje i proglašuje njegovo djelovanje 'posve narodnim'. Srdačan kontakt između Liszta i Musikvereina priopćen je čitaocima možda i kao protuteža govorkanjima o namjerama članova mađarskog kazina, koje 'Danica' nigdje ne spominje.***

Boravak Franza Liszta u Zagrebu ilirska je štampa najavila bilješkom, a zatim ga komentirala s najvećim ushićenjem. Tom prilikom uputila je svojim čitaocima nekoliko riječi o umjetnosti i označila njeno mjesto i značenje u životu građanstva u Hrvatskoj prve polovine XIX stoljeća: 'Ovo cĕnjenje umĕtnosti i umĕtnikah karakterizira osobito naš izobraženi vĕk i posljedica je pobjĕde duha nad materialismom. Radujemo se, da smo opet imali priliku opaziti, da i naš narod zaostao nije za svojim vremenom.'«

* Na serenadi ispred hotela »K caru austrijanskom« u Ilici (danas NAMA) nastupio je Društveni orkestar pod ravnanjem svojeg dirigenta Georga Karla Wisner von Morgensterna, a izvedena je i jedna njegova skladba. (op. ur.)

** Kuhač to citira prema tvrdnji prijatelja Lisinskog, savjetnika V.; 'Danica' o tom bilježi ovo: 'Ravnateljstvo ovoga društva želilo je ovom prigodom izvesti i izvârstnu overturu naše svim pravom tolikom pohvalom primljene narodne opere g. Lisinskoga, ali g. sastavitelj nije bio u Zagrebu i ponio je sobom reĕeno dĕlo, zato nemogaše izpuniti svoju želju'; prema L. Županoviću, razlozi tadašnjeg odsustva Lisinskoga iz Zagreba bili su intimne prirode (Županović: 'Vatroslav Lisinski', 1969, str. 54–55).

*** U istom prikazu gostovanja F. Liszta u Zagrebu 'Danica' upućuje čitaocima i ove riječi: 'Ovo priznanje našega posve narodnoga muzikalnoga društva, (...) veoma nas veseli, i daje nam povod, da i ovom prilikom zamolimo sve naše mogućnie domorodce, da bi ĕim većma podupirali izvolili jedan zavod, koi nam na toliku slavu služi.'

NAGRADA ZA KNJIGU *DNEVNIK I USPOMENE* BLAGOJA BERSE

Na godišnjoj skupštini Hrvatskoga društva skladatelja održanoj 21. svibnja Nagrada »Josip Andreis« za područje glazbene publicistike i muzikologije za 2010. dodijeljena je Evi Sedak i Nadi Bezić za priređivanje knjige *Dnevnik i Uspomene* Blagoja Berse, u izdanju HGZ-a.

Kako stoji u obrazloženju nagrade, »riječ je o jedinstvenom prilogu hrvatskoj muzikološkoj literaturi koji na osebujan način povezuje dokumentarni autobiografizam, muzikološku interpretaciju njegova kulturološkog konteksta, analitičku interpretaciju bitnih skladateljsko-estetskih značajki odabranih opusa i panoramski pregled povijesnih zbivanja i osobnosti koje su činile kontekst skladateljeva ljudskog i umjetničkog životopisa a sve to uz višeslojnu prateću dokumentaciju.«

RAD STUDENTA MUZIKOLOGIJE U ČITAONICI HGZ-a

Još od 1970-ih godina profesori Muzičke akademije počeli su dovoditi u HGZ-ovu knjižnicu i arhiv studente Odsjeka za muzikologiju, na obostranu korist. U početku ih je vodio Ladislav Šaban, nakon njega Eva Sedak, a ove godine su to bili studenti završnih godina diplomskog studija koje je mentorski nadgledala Vjera Katalinić. O svojem radu u HGZ-u referirali su na Godišnjem sastanku Hrvatskog muzikološkog društva održanom 13. svibnja.

Ivana Petravić i Tereza Špralja istraživale su dio fonda Hrvatskog pjevačkog društva »Kolo«. Osobito su obradile njegovu suradnju s Hrvatskim narodnim kazalištem, odnosno sudjelovanje u opernim predstavama, u razdoblju nakon izgradnje nove zgrade HNK 1895. godine. Zanimanje za arhivski fond »Kola«, koji je nakon raspuštanja tog društva 1948. godine tek djelomično spašen, a nalazi se i u Državnom arhivu u Zagrebu, pokazuje kako je to pjevačko društvo zahvalna tema za istraživača. A studentice su na kraju svojeg rada zaključile: »Daljnje istraživanje vezano uz 'Kolo' i HNK proširit ćemo i na suradnju 'Kola' i HGZ-a, jer je iz dosadašnjih rezultata istraživanja postalo sasvim jasno kako je uz HNK, HGZ bilo paralelno kulturno-umjetničko središte gdje je 'Kolo' u suradnji ostvarivalo i davalo prinos kulturnom razvitku grada.«

Tihana Tenko prihvatila se zadatka povezanog uz najnoviju donaciju arhivu HGZ-a, fond Mirka Kolarića (1910–1945), koji je zaprimljen prošle godine kao poklon njegove kćerke Antonije Kolarić-Pedišić. Studentica je popisala koncertne programe i novinske članke služeći se modelom popisivanja koji omogućuje njihovo povezivanje. U svojem je izlaganju predložila: »Sljedeći korak u ovakvom načinu popisivanja bio bi skeniranje svakog pojedinog programa i članka te umetanje hiperteksta u bazu koji bi nas odveo direktno do popisane jedinice odnosno dokumenta.«

Martina Bratić i Danijel Đekić obradili su dio ostavštine muzikologa i skladatelja Lovre Županovića (1925–2004), koju je poklonila HGZ-u njegova kći, naša prijašnja tajnica Jana Korenić-Sušec. Njihov seminarski rad donosi detaljan popis 173 skladbe, 56 odlikovanja, plaketa i priznanja i 107 jedinica zvučnih zapisa. Donosimo njihov zaključak: »Obrada je rezultirala popisima, čiji je nastanak bio najveći izvor frustracija, ali i najveći izvor radosti i smijeha. Naime, katkada je bilo teško zatamiti malodušnost koja bi se javila uslijed mehaničkoga popisivanja, primjerice, programâ koncerata, ali jednako smo tako, upravo kroz sastavljanje tih istih popisa, bili u mogućnosti pobliže upoznati osobu Lovre Županovića. A to je bila osoba koja je na svoje skladbe, programe izvedbi, korespondenciju ili novinske isječke stavljala beskrajno inteligentne, ali s intencijom humoristične opaske, te smo se, ako ništa manje, osjećali dužnima ustrajati dalje u svojem radu i barem na taj način iskazati zaintrigiranost osobom čiji nas se životni i profesionalni put poprilično dojmio.«

»Prvi put ušao u neku križaljku!«

Zapis Lovre Županovića na isječku iz *Vjesnika*, 1960.

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
10000 Zagreb, Gundulićeva 6
TAJNIŠTVO: 48 30 833, fax: 48 30 701
hgz@hgz.t-com.hr
KNJIŽNICA: 48 30 824
hgz.knjiznica@hgz.t-com.hr
ponedjeljak, sri. i pet. 11–14, sri. 16–20 sati
BLAGAJNA: 48 30 822
ponedjeljak–petak 10–13 i 19–20 sati
i jedan sat prije početka koncerta

VELIKA DVORANA HRVATSKOGA GLAZBENOG ZAVODA

KONCERTNA SEZONA CLXXXIV (2010/2011)

LIPANJ

www.hgz.hr

hgz.info@hgz.t-com.hr

UREDNIŠTVO:

Eva Sedak
Nada Bezić
Maja Milošević

ZA IZDAVAČA:

Marcel Bačić

srijeda, 1. VI. u 20 sati

KARLOVAČKI KOMORNI ORKESTAR
Solist: Dalibor Mateša, *klavir*
Dirigent: Ivan Josip Skender
Bersa, Papandopulo, Lhotka

četvrtak, 2. VI. u 20 sati

Glazbena škola Vatroslava Lisinskog
Koncert učenika u povodu Dana škole

petak, 3. VI. u 20 sati

Glazbena škola Vatroslava Lisinskog
Koncert učenika u povodu Dana škole

ponedjeljak, 6. VI. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
Društveni jazz orkestar HGZ-a – Big Band
Koncert s plesom – »K'o nekad u osam«
Gošća: Lea Bulić, *vokal*
Voditelj: Dubravko Majnarić
Dirigent: Zlatko Dvoržak
BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a

utorak, 7. VI. u 20 sati

ZAGREBAČKI GLAZBENI PODIJ
CENTRA ZA KULTURU TREŠNJEVKA
34. susreti Zagrebačkih glazbenih amatera –
Koncert pjevačkih zborova

Vokalni ansambli *Grič* i *Vatroslav Lisinski–Canticum*; Renesansni ansambl *Laudate*; *Cantus ante omnia*; Akademski zbor *Ivan Goran Kovačić*; Mješoviti pjevački zbor KUD-a INA; Komorni zbor *Ivan Filipović*

srijeda, 8. VI. u 20 sati

GUDAČKI KVARTET RUCNER
Četiri godišnja doba / Ljeto
Gost: Danijel Detoni, *klavir*
Bartók, Dohnányi, Klobučar

petak, 10. VI. u 20 sati

STUDENTSKO KULTURNO
UMJETNIČKO DRUŠTVO »IVAN GORAN KOVAČIĆ«
Koncert u povodu 55. obljetnice muškog vokalnog ansambla »I. G. Kovačić«

subota, 11. VI. u 20 sati

Ante Sladoljev, *klavir*
J. S. Bach

nedjelja, 12. VI. u 18 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
Društveni komorni ansambl HGZ-a
Na kraju sezone

Gossec, Mozart, Schubert, Liszt, Rahmanjinov, Lacombe, Matz
ULAZ SLOBODAN

utorak, 14. VI. u 20 sati

ŽIDOVSKA VJERSKA ZAJEDNICA BET ISRAEL U ZAGREBU

Dobrotvorni koncert u povodu završetka osnovnoškolskog obrazovanja prvog naraštaja židovske Osnovne škole "Lauder Hugo Kon"

Itamar Golan, *klavir*; Danijel Detoni, *klavir*; Zagrebački kvartet saksofona *Ravel, Schubert, Šostakovič*

petak, 17. VI. u 20 sati

Centar za kulturu Trešnjevka
Koncert instrumentalnih ansambala

subota, 18. VI. u 20 sati

MJEŠOVITI PJEVAČKI ZBOR »KRALJ ZVONIMIR« I TAMBURAŠKI ORKESTAR »GAJ«

Godišnji koncert u povodu 115. g. smrti dr. Ante Starčevića
Dirigenti: Vinko Glasnović i Krešimir Račić

OBAVIJESTI

U srijedu, **1. lipnja u 20 sati** u Muzeju za umjetnost i obrt Nada Bezić održat će izlaganje »**Art decó u HGZ-u**«. Istoimena izložba može se pogledati u predvorju velike dvorane HGZ-a do kraja lipnja.

18. lipnja navršit će se 100 godina od smrti Franje Ksavera Kuhača, koji je, između ostalog, bio i prvi učitelj klavira na glazbenoj školi HGZ-a. Njegovoj obljetnici posvetit ćemo više prostora u prvom broju *HaGeZe*-a u sljedećoj sezoni (izlazi 1. listopada).

DRUŠTVENI ORKESTAR HGZ-a POZIVA:

Ako svirate neki gudački instrument i želite muzicirati, priključite nam se!

Orkestar godišnje priređuje koncerte u HGZ-u, a dva puta tjedno u večernjim satima održava probe pod vodstvom maestra Zorana Juranića. Primaju se članovi koji su završili barem više razrede srednje glazbene škole.

Za detaljnije informacije nazovite tajništvo HGZ-a: 48-30-833 ili nam pišite na adrese: Gundulićeva 6 odnosno hgz.info@hgz.t-com.hr.

DRUŠTVENI ORKESTAR HGZ-a NASTUPA: na Krku, 15. srpnja 2011.

U gradu Krku, u 21.30 sati u okviru 55. Ljetnih priredbi nastupit će Društveni orkestar HGZ-a, solisti Josipa Lončar, sopran, Marina Novak, flauta i Antun Stašić, violina te dirigent Zoran Juranić.

Program pod naslovom *Iz zbirke Algarrotti* sadrži vrijedna djela tzv. malih autora poput Václava Pichla i poznatijih kao što su Karl Stamitz i jedan od Mozartovih uzora, Giovanni Paisiello.